

1. บทนำ

นับแต่โบราณกาล มีสิ่งสะท้อนความจำเป็นพื้นฐานในชีวิตประกอบด้วยปัจจัย 4 คือ น้ำและอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การบรรจุยารักษาโรค เข้าในปัจจัยสี่นี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการมีสุขภาพดีและการรักษาสุขภาพตนเอง ทั้งนี้จะเห็นว่าหากประชาชนเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วยขึ้น ก็จะต้องแสวงหาการรักษา ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ภาครัฐจึงได้ให้ความสำคัญต่อการวางแผนสาธารณสุข เพื่อพัฒนาให้ประชาชนไทยส่วนใหญ่มีสุขภาพดีและคุณภาพชีวิตที่ดี หากต้องการวางแผนสาธารณสุขได้ดีก็ต้องให้สอดคล้องกับปัญหาที่เป็นจริงของคนส่วนใหญ่ของประเทศ นั่นคือจะต้องมีข้อมูลสถานะสุขภาพ ตลอดจนทราบขนาดของปัญหาสุขภาพที่สำคัญๆ เพื่อให้สามารถจัดบริการทั้งด้านการป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพ และ บริการรักษาพยาบาล พื้นฟูสุขภาพได้อย่างเหมาะสม

ข้อมูลที่ใช้บอกสถานะสุขภาพของประชาชน ที่ผ่านมามี 2 ลักษณะ คือ

1. ข้อมูลรายงานการเกิด การตาย การป่วย และบริการต่างๆ จากโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่ามีความน่าเชื่อถือน้อย เนื่องจากข้อจำกัดของระบบรายงาน อีกทั้งยังขาดข้อมูลจากสถานพยาบาลที่อยู่นอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุขและภาคเอกชน
2. ข้อมูลจากการสำรวจประชากร ที่สำคัญๆ ได้แก่
 - 2.1 การสำรวจสวัสดิการและอนามัย ซึ่งสำนักงานสถิติแห่งชาติดำเนินการสัมภาษณ์ประชาชนทุกคนในครัวเรือนตัวอย่างในเรื่องการเจ็บป่วยเฉียบพลัน การบาดเจ็บในรอบ 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา การแสวงหาการรักษาพยาบาล สำหรับการเจ็บป่วยเฉียบพลัน การเจ็บป่วยเรื้อรัง ความพิการและความต้องการการช่วยเหลือ และพฤติกรรมเสี่ยง อันได้แก่ การสูบบุหรี่ ดื่มสุรา การขับขีรถ และใช้อุปกรณ์ความปลอดภัยในการขับขีรถ การสำรวจนี้กระทำทุก 5 ปี ครั้งสุดท้ายเมื่อ พ.ศ. 2534 แต่เนื่องจากการสำรวจนี้ดำเนินการโดยสอบถามจากประชาชนตัวอย่างเท่านั้น จึงยังไม่ครอบคลุมความผิดปกติหรือโรคภัยต่างๆ ที่ผู้ตอบไม่รับรู้ หากมิได้รับการตรวจวินิจฉัยจากแพทย์
 - 2.2 การสำรวจสุขภาพของประชาชน โดยนักวิจัยในสถาบันต่างๆ เท่าที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นการสัมภาษณ์ภาวะการเจ็บป่วยคล้ายคลึงกับการสำรวจ

สวัสดิการและอนามัย หรือ เป็นการสำรวจโดยการตรวจร่างกายแต่เพียงเฉพาะภาวะความผิดปกติหรือโรคชนิดใดชนิดหนึ่งเท่านั้น เช่น การสำรวจภาวะตาบอด ภาวะโภชนาการ เป็นต้น

จะเห็นว่าข้อมูลทั้ง 2 ประเภท ยังไม่สามารถบอกสถานะสุขภาพของคนไทยในภาพรวมได้อย่างแท้จริง เนื่องจากข้อมูลประเภทแรกเป็นการประมวลจากผู้เจ็บป่วยเข้ารับรักษาในสถานพยาบาลเท่านั้น และข้อมูลประเภทที่สองเป็นการประเมินสถานะสุขภาพจากความรู้ของประชากรตัวอย่าง หรือ เป็นการตรวจพบโรคหรือภาวะความผิดปกติเฉพาะอย่างเท่านั้น แต่ยังขาดข้อมูลการเจ็บป่วยที่ต้องค้นพบด้วยการตรวจร่างกายโดยแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้น กระทรวงสาธารณสุข จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น เชียงใหม่ ธรรมศาสตร์ มหิดล สงขลานครินทร์ สำนัอนามัยกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการระดับชาติ (สถาบันวิจัยสาธารณสุขไทยในปัจจุบัน) โดยการสนับสนุนจากราชวิทยาลัยอายุรแพทย์แห่งประเทศไทย สมาคมแพทย์โรคหัวใจแห่งประเทศไทย สมาคมออร์เวชแห่งประเทศไทย วิทยาลัยพยาธิแห่งประเทศไทย รังสีวิทยาสมาคมแห่งประเทศไทย สมาคมแพทย์โรคทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย สมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย และสมาคมรูมาติสซั่มแห่งประเทศไทย จึงจัดการสำรวจสถานะสุขภาพของประชาชนไทยด้วยการตรวจร่างกายขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศ เพื่อให้ทราบความชุกของโรคเรื้อรังที่สำคัญๆ และอุบัติการณ์ของโรคเฉียบพลันที่ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายในการวางแผนป้องกัน ควบคุมโรค และการส่งเสริมสุขภาพในระดับประเทศและภาคต่างๆ ของประเทศต่อไป